

Georgi Gospodinov

Natūralus romanas

Iš bulgarų kalbos vertė
Gintarė Kubilickaitė

baltos lankos

UDK 886.7-3
Go-393

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Redaktorė
Nida Norkūnienė

Maketavo
Sigrīda Juozapaitytė

Viršelio fotografija © Corbis

Versta iš:
Георги Господинов, *Естествен роман*, Жанет-45, 2005

Copyright © Georgi Gospodinov
© Gintarė Kubilickaitė, vertimas į lietuvių kalbą, 2010
© Zigmantas Butautis, meninis apipavidalinimas, 2010
© Baltų lankų leidyba, 2010

Printed in Lithuania
ISSN 2029-2570
ISBN 978-9955-23-372-5

*Natūrali istorija yra ne kas kita kaip
įvardijimas to, ką matai. Todėl ji akivaizdžiai
paprasta ir veikėjų elgesys atrodo naivus –
čia jis paprastas ir sukurtas iš daiktų akivaizdumo.*

Vienas Modernus Prancūzas
1966, Paryžius

1

*Šiame pasaulyje kiekvieną akimirką viena virtinė
žmonių verčia, kita, mažesnė, – juokiasi. Bet yra ir
trečia virtinė – jau nebeverciančių ir nebesijuokiančių.
Liūdniausia iš visų trijų. Apie ją ir noriu pakalbėti.*

Skiriamės. Sapne išsiskyrimas susijęs tik su išėjimu iš namų. Viskas kambary supakuota, dėžių prikrauta iki lubų – ir vis tiek erdvi. Koridorius ir kiti kambariai pilni giminių – mano ir Emos. Jie kažką šnabžda, kuždasi ir laukia, ką darysim. Stovim su Ema prie lango. Liko pasidalyti tik dėžę gramofono plokštelių. Staiga ji ištraukia vieną iš viršutinio voko ir sviedžia pro langą. Toji mano, pasako. Langas uždarytas, bet plokštelė perskrodžia jį lyg orą. Instinktyviai imu kitą ir taip pat metu. Plokštelė skrieja it skraidanti lėkštė, sukasi apie savo ašį tarsi ant gramofono, tik greičiau. Girdėti jos švilpimas. Ties šiukšlių konteineriais išgąstingai nusitaiko į pažeme skrendantį purviną balandį. Akimirką atrodo, kad susidūrimo pavyks išvengti, bet staiga pasibaisėjęs matau, kaip aštri plokštelės briauna įsirėžia į minkštą jo kaklą. Viskas įvyksta tarsi įdomi kadencija, ir dėl to apima dar didesnis siaubas. Plokštei perrėžiant kaklą, visai aiškiai girdėti keletas

trumpų tonų. Aštrus balandžio kaklo kaulas akimirką užgroja, tik tol, kol galva slysta plokštelės briauna. Vien melodijos pradžių. Kažkokią šansoną. Neprisimenu. „Šerbūro skėčiai“? „O, Paryžiaus“? „Kavinė su trimis balandžiais“? Neprisimenu. Bet muzika skambėjo. Nukirsta galva iš inercijos lekia dar keletą metrų, o kūnas lengvai klesteli į dulkes prie konteinerių. Kraujo nėra lašo.

Sapne viskas paprasta. Ema pasilenkia ir meta kitą plokštelę. Paskui aš. Ir vėl ji. Ir vėl aš. Ji. Kiekviena plokštelė pakartoja ankstesnės trajektoriją. Šaligatvis po langu pilnas pilkų, vienodų paukščių galvų užmerktais vokais. Su kiekviena krintančia galva giminaičiai už mūsų entuziastingai ploja. Mica tupi ant palangės ir godžiai laižosi.

Pabudau skaudama gerkle. Iš pradžių norėjau savo sapną papasakoti Emai, bet persigalvojau. Juk tai tik sapnas.

2

Apokalipsė įmanoma ir vienoje šalyje.

Vieną 1997-ųjų sausio pradžios šeštadienį nusipirkau supamąjį krėslą. Buvau ką tik gavęs atlyginimą ir krėslas „prarijo“ pusę jo. Baigėsi senų, gana mažų kainų laikai. Neįtikėtina infliacija praėjusią žiemą dar labiau pabrėžė mano pirkinio beprotiškumą. Krėslas buvo pintas, bambuko imitacijos, visai nesunkus, bet atrodė milžiniškas ir buvo nepatogus nešti. Tiesiog neįsivaizdavau, kad galėčiau sukišti kitą pusę atlyginimo už taksi, tad užsiverčiau ant pečių ir patraukiau namo. Ėjau, it koks nešikas tempiau krėslą ant kupros, varstomas pasipiktinusių praeivių žvilgsnių, kokią čia prabangą, matai, sau leidau. Kas nors turėtų aprašyti 1997-ųjų žiemos skurdą, kaip ir visus kitus, 92-ųjų, 90-ųjų žiemos. Prisimenu, kaip turguje prieš mane stovinti senyva moterėlė maldavo, kad jai atpjautų pusę citrinos. Kiti vakarais iššniukštindavo tuščią turgavietę, vildamiesi rasti kokią atsitiktinai iškritusią bulvę. Vis daugiau padoriai apsirengusių žmonių užgniaužia gėdą ir rausiasi po šiukšlių konteinerius. Alkani šunys pašaliuose kaukia arba gaujomis puldinėja vėlyvus praeivius. Rašydamas šiuos padrikus sakinius, įsivaizduoju ryškias laikraščių antraštes tankiu šriftu.

Vieną vakarą grįžau namo ir radau butą išplėštą. Dingo tik televizorius. Kas žino, kodėl pirmiausia pagalvojau apie supamąjį krėslą. Jis stovėjo kur stovėjęs. Esu tikras, jie negalėjo jo prakišti pro duris, pernelyg platus, pats įkėliau pro langą. Visą vakarą prasėdėjau krėsele. Vos grįžusi Ema paskambino policijai. O kam? Jau niekas nebereaguoja į „apšvarintųjų“ pranešimus. Velniop. Sėdėjau pintame krėsele, glosčiau dvi jaukalo išgąsdintas kates (kur jos lindėjo per išilaužimą?) ir rūkiau, – buvo įžeistas mano dar išsaugotas vyriškas orumas. Negalėjau apginti net Emos ir kačių.

Parašiau apsakymą.

Plėšia vienos šeimos butą. Namie yra tik moteris, kokių keturiasdešimties, jau aiškiai pradedanti vysti, žiūri televizijos serialą. Įsiveržę jauni, iš pažiūros normalūs vaikinai nesitikėjo tokiu laiku ką nors namie rasti, tačiau greitai susiorientavo. O ir moteris labai išsigandusi. Pati ištraukia iš miegamojo spintos pinigų. Nesipriešina, kai jai liepia išsisiegti auskarus ir nusimauti žiedus. Ir vestuvinį? Ir vestuvinį. Nusimauna labai sunkiai, beveik įaugęs į pirštą. Staiga, kai jie pamėgina išnešti televizorių – beje, serialą dar rodo – moteris stipriai į jį įsikimba. Pirmąkart pakelia balsą, meldžia imti ką tik nori, bet palikti jai televizorių. Stovi nugara į abu vyrus, prispaudusi krūtis prie ekrano, pasirengusi viskam. Jie galėtų lengvai nublokšti ją į šalį, bet juos pribloškia netikėta moters reakcija. Ji pajunta jų abejonę ir dviprasmiškai pareiškia, kad jie gali daryti jai ką nori – tegu tik palieka televizorių. Sandėris sudarytas. Pasidulkinsime, sako vienas. Ji nė nesujuda. Jie skubiai užverčia jai sijoną. Jokios reakcijos. Jos užpakalis dar suglaustas. Pirmasis baigia greitai. Antrasis mėgaujasi ilgiau. Moteris laiko televizorių ir nejuda. Tik kartą paprašo paskubėti, nes iš mokyklos turi grįžti vaikai. Tai priverčia antrąjį baigti ir abu išsinešdina. Serialas pasibaigęs. Moteris su palengvėjimu išjungia televizorių ir nueina į vonią.

Kaip pasibaigs dešimtas dešimtmetis – ar kaip trileris, ar kaip gangsterių filmas, ar kaip juodoji komedija, ar kaip muilo opera?

Redaktoriaus užrašai

Tai šios istorijos istorija.

Kaip sostinės literatūrinio laikraščio redaktorius gavau sąsiuvinį. Įgrūstą į didžiulį rankų darbo voką, adresuotą redakcijai ir konkrečiai – man. Ant voko nebuvo atgalinio adreso, klįjai persigėrę ir sustingę. Prisipažįstu, atplėšiau jį kiek pasibjaurėjęs, tas jausmas neišnyko ir išsitraukus sąsiuvinį – apie 80 lapų, gero kai suglamžytų, puslapiai taupiai prirašyti iš abiejų pusių. Tokie rankraščių siuntiniai redaktoriui niekada nieko gero nežadėdavo. Jų autoriai, dažniausiai įkyrūs senukai, po kelių dienų užsuka paklausti, ar tinkamas publikuoti, suprantama, jų gyvenimo kūrinys. Iš patirties žinojau: jeigu neišrėši tuoj pat, o jų amžiaus suglumintas geranoriškai atsakysi, jog dar neperskaitei, jie atakuos tave kas savaitę kaip trenkti kariai, pasiryžę kautis iki galo. Ir nors jų dienų galas artėja, lazdelių stuksenimas redakcijos laiptais vertė mane keiktis kaip nešiką.

Šįkart, keista, niekur sąsiuvinį nebuvo nei pavadinimo, nei autoriaus vardo. Įsibrukau į rankinę, namie ketinau bent akį užmesti. Visada galėjau grąžinti autoriui teisindamasis tuo, kad priimame tik spausdintus darbus, ir taip nukišti jį net keletui mėnesių. Vakare, žinoma, apie jį pamiršau, o niekas ir nepriminė –

neatėjo paklausti atsakymo. Suradau jį vėl po savaitės. Neįtikėtina, pasirodo, skaičiau vieną iš geriausių tekstų nuo tada, kai tapau redaktoriumi. Kažkoks žmogus mėgino papasakoti apie žlugusią santuoką, ir romanas (nežinau, kodėl tą kūrinį taip pavadinau) sukosi apie tai, kad neįmanoma perteikti žlugimo. Iš esmės... ir patį romaną sunku būtų nupasakoti. Iškart išspausdinau vieną ištrauką laikraštyje ir pradėjau laukti autoriaus. Pridūriau trumpą pastabėlę, kad rankraštis į redakciją pateko nepasirašytas, tikriausiai dėl autoriaus išsiblašymo, bet tikimės, kad jis atsilies. Nuo publikacijos praėjo mėnuo. Nieko. Išspausdinau antrą ištrauką. Ir vieną dieną redakcijoje pasirodė gan jauna moteris. Išskėlė skandalą, kad laikraštis aprašinėja asmeninį jos gyvenimą. Ji nuolat jo neskaitanti, bet viena draugė parodžiusi egzempliorius su mano publikuotomis ištraukomis. Tvirtino, jog šie tekstai parašyti jos buvusio vyro, kuris norėjo ją sukompromituoti. Ir visur vardai tikri, už tai, kaip sakė draugė, galima net iškelti bylą. Paskui moteris netikėtai apsiverkė, visas jos pyktis ištirpo ir dabar ji atrodo netgi miela. Trumpai papasakojo, jog kadaise jos vyras buvo labai padorus žmogus, rašė ir netgi spausdindavo apsakymus. Prisipažino jų neskaičiusi. Po skyrybų kažkas jam pasidarė. Dabar virtęs valkata, šlaistosi gatvėmis, dažnai stoviniuoja sodelyje priešais jos namą, tiesiai prieš jos langus, kad ją slėgtų kaltė ir priverstų nepatogiai jaustis prieš kaimynus.

– Ar man jį parodysite?

– Ak, susiraskite pats, valkiojasi aplink centrinį turgų su supamuju krėslu. Atpažinsite. Ir prašau jūsų daugiau šito nespausdinti, – neištversiu, – pasakė tylutėliai ir išėjo.

Maitinosi jis kaip ir visi benamiai, ir šiek tiek kitaip. Neieškodavo maisto konteineriuose, bent jau niekas jo greta jų nematydavo. Rinko popierių. Buvo iš romių pakvaidėlių. Slankiojo aplink turgų, atlikdavo smulkius darbelius, vakare prižiūrėdavo prekes, jam duodavo pomidorų, saldžiųjų pipirų, melionų... to, ko būdavo tuo

metu. Apie tai man papasakojo turgaus pardavėjai, bet tik keletą kartų pasiteiravę, ar ne policija jo ieškanti. Nedaug apie jį težinojo.

Radau jį kvartalo sodely. Suposi savo krėsele, gan mechaniškai, lyg būtų apimtas transo. Plaukai susivėlę, marškinėliai praradę spalvą, džinsai ir sportbačiai atvipę. Ak taip, jam ant kelių tupėjo sulysusi gatvės katė. Jis vis automatiškai ją glostė. Buvo ne daugiau kaip keturiasdešimt penkerių. Mane įspėjo, kad jis beveik nekalba, bet aš vis dėlto atėjau pas jį su geromis naujienomis. Prisistačiau. Šyptelėjo, bet nė nepažvelgė į mane. Atsinešiau abu laikraščius su publikuotomis jo ištraukomis. Atsakydamas į mano klausimą, ar jis autorius, tik linktelėjo... Mėginau pasakyti, koks geras jo tekstas, kalbėjau apie knygos išleidimą, teiravausi apie kitus jo kūrinius. Jokios reakcijos. Galų gale ištraukiau visus savo pinigus, kuriuos turėjau, ir atidaviau jam tardamas, jog tai honoraras. Atrodė, lyg nebūtų pratęs gauti pinigų. Pirmąkart nuo tada, kai jį užklupau, pasijuto nepatogiai, tarsi atsibudo ir pažvelgė į mane.

– Skiriesi, mano žmogau? – paklausė kone draugiškai, tarsi žmogus, reiškiantis užuojautą.

Po velnių, nemaniau, kad tai matyti. Šiaip ar taip, atrodo geriau nei jis. Niekas iš draugų dar nežinojo. Prieš kelias dienas su žmona padavėme prašymą skirtis.

Jo prabilimas suteikė vilties, tad paklausiau dar sykį, kuo jis vardu.

– Georgijus Gospodinovas.

– Aš taip vadinausi! – beveik sušukau.

– Žinau, – abejingai truktelėjo pečiais, – anksčiau skaitydavau jūsų laikraštį.

Pažįstu dar septynis žmones tokiu vardu ir pavarde.

Daugiau nieko nebepratarė. Palikau jį ten ir sprukau. Viskas byrėjo tarsi prasto romano lapeliai. Prisiminiau, jog galiu paskambinti jo žmonai ir paklausti, kuo jis vardu. Dar nepasukęs už kampo neištverčiau ir atsigrėžiau. Sėdėjo taip pat, ritmiškai

sūpavosi pintame krėsle. Kaip tos plastmasinės rankutės, kurias kadaise prilipdydavo prie galinio automobilio stiklo.

Po metų vėl jo paieškojau. Tada jau buvau suradęs leidyklą, kuri sutiko išspausdinti rankraštį, tereikėjo, kad jis pasirašytų sutartį. Abejojau, ar pavyks jį atitempti į redakciją, tad ketinau sutartį jam nunešti. Buvo vėlyvas pavasaris. Iš jo žmonos sužinojau vardą ir turėjau „nuryti“ šį sutapimą. Jaučiausi truputį kaltas prieš jį, tarsi būčiau pasibjaurėjęs, kad toks nuskuręs tipelis gali vadintis taip pat kaip aš. Sutartis su leidykla žadėjo solidų honorarą, kuris turėtų jam labai praversti. Apėjau kvartalo parkelį, bet jo neradau. Pasisukinėjau šalia turgaus. Niekas nieko nežinojo. Paskutinį kartą jį matė pernai baigiantis rudeniiui, spalį, ne... gal lapkričio pradžioje. Nuo tada nepasirodė. Paskui turgaus pardavėjas numojo ranka ir pasakė, lyg šiaip sau, kokia šuniškai šalta buvo ši žiema, o Machalo (taip jį visi vadino) manė ją praleisiąs savo lopšyje, savo supamajame krėsle... Tai bepasakodamas jis pardavė kilogramą pomidorų, du kilogramus agurkų ir kelis ryšulėlius šviežių petražolių, be to, nepamiršo savo prekių pareklamuoti ir man. Ir viską – bespalviu, truputį cypiančiu balsu. Pirmiausia užviriau, panūdau sutraiškyti pomidorus, vieną po kito, paskui nuskabyti žalių petražolių lapelį po lapelio ir galų gale sugrūsti jo galvą į tą pliuurę. Kodėl nė vienas iš pardavėjų, su kuriais vieninteliais turbūt ir bendravo benamis, nieko dėl jo nepadare? Nežinau ką, gal kokį kambarėlį žiemai ar bent rūšį galėjo parūpinti... Bet mano pyktis pamažu atlėgo – neišvengiamai kilo klausimas, kodėl aš pats nieko nepadariau dėl to nelaimėlio? Nėriau iš turgaus, susiradau parko suolelį netoli tos vietos, kur prieš metus pirmą, o gal ir paskutinį kartą kalbėjausi su žmogumi supamajame krėsle. Kažkoku keistu sutapimu, kadangi visi sutapimai mums atrodo keisti, vadinomės taip pat. Gal viskas susiklostė kitaip, pasakiau sau. Gal žmogus staiga suėmė save į rankas, gal laikraščio publikacija jį pakėlė iš amžino jo krėslo ir dabar jis kur nors dirba, gal net vėl rašo,

išsinuomojo butą, vedė antrą kartą. Pamėginau jį įsivaizduoti lentelėmis apkaltame kambaryje, priešais televizorių, su šlepetėmis, panešiotomis, bet švariomis kelnėmis, storu megztiniu, vėl taip pat sėdintį supamajame krėslė. O ant kelių ta gatvės katė, kurią jis glostė andai. Kuo nuodugniau stengiausi susikurti šį paveikslą, tuo jis man atrodė nerealesnis. Galų gale išsitraukiau leidyklos sutartį ir padariau paskutinį dalyką, kurį dar galėjau padaryti dėl savo bendravardžio.

Pasirašiau ją.

3

*Atomai blaškosi tuštumoje (tuštuma egzistuoja)
ir susijungdami tarpusavyje sukelia
atsiradimą, o atsiskirdami vienas nuo kito –
pražūtį.*

Demokritas (pasak Aristotelio)

Floberas svajoto parašyti knygą apie nieką, knygą, kuri, kad ir kokia būtų fabula, „laikytųsi pati iš savęs, iš vidinės stiliaus jėgos, kaip žemė laikosi ore be jokios atramos“. Prustas iš dalies įgyvendino šią svajonę, pasiremdamas savaimine atmintimi. Bet ir jis neatsispyrė pagundai sukurti fabulą. Mano noras nekuklus – sukurti romaną vien tik iš pradžių. Romaną, kuris nenutrūkstamai rutuliojasi, kažką pažada, pasiekia 17-tą puslapį ir prasideda iš naujo. Tokio romano idėjos užuomazga, arba pradžių pradžia, randama antikos filosofijoje, dažniausiai natūrfilosofų trijulės – Empedoklio, Anaksagoro, Demokrito veikaluose. Romaną iš pradžių palaikė šie trys banginiai. Empedoklis palaikė ribotu pradžių skaičiumi, be to, prie pagrindinių keturių elementų (žemės, oro, ugnies, vandens) pridūrė Meilę ir Nesantaiką, kurios verčia judėti ir jungtis. Labiausiai

prie romano idėjos priartėjo, mano nuomone, Anaksagoras. Panspermijų, arba daiktų sėklų, idėja (Aristotelis vėliau jas pavadino homeomerijomis, bet tai skamba gana nepriimtina) galėjo tapti apvaisinančia šio romano jėga. Romanas, sukurtas iš galybės smulkių dalelių, iš pirminių elementų, t. y. pradžių, kurios sudaro begalinius derinius. Anaksagoras tvirtina, kad kiekvieną konkretų daiktą sudaro mažos, į jį panašios dalelės, taigi romaną galėtų sudaryti tik pradžios. Tada nusprendžiau paeksperimentuoti su klasikinių romanų pradžiomis. Galėčiau jas pavadinti ir atomais, atiduodamas duoklę Demokritui. Atomistinis romanas iš besiblaškančių tuštumoje pradžių. Pirmasis mano mėginimas skambėjo taip:

Jeigu jūs tikrai trokštate pasiklausyti mano pasakojimo, turbūt pirmiausia norėsite sužinoti, kur aš gimiau ir kaip praleidau savo sumautą vaikystę, ką veikė mano tėvai, kol manęs dar nebuvo, ir visą kitą koperfildišką šlamštą, bet supraskit, neturiu ūpo kapstytis po tuos niekus.

Ar aš tapsiu savo paties gyvenimo aprašymo herojumi, ar tas vaidmuo teks kam kitam – turės parodyti šie puslapiai. Pradėsiu pasakoti apie savo gyvenimą nuo pat pradžių, – kad gimiau (bent jau kiti man taip sakė, ir aš tuo tikiu) penktadienį, vidurnaktį.

Mano vardas – Artūras Gordonas Pimas.

Skvairo Trilonio, daktaro Livsio ir kitų džentelmenų prašomas papasakoti apie Lobių salą, viską išsamiai, nuo pradžios iki galo, nieko nenutylint, išskyrus jos geografinę vietą – o ir jos neminėti vien dėl to, kad lobis iki šiol dar neiškastas, – imuosi šiais 17... metais plunksnos ir grįžtu į tuos laikus, kai mano tėvas turėjo „Admirolo Benbou“ užveigą ir kai po mūsų stogu apsigyveno atvykęs senas įdegęs jūreivis su randu skruoste.

Jis padėjo Baj Ganiu nusimesti nuo pečių turkišką apsiaustą su gobtuvu ir užsimesti belgišką mantiją – ir visi sakė, jog Baj Ganiu jau europietis.

– Nagi, lai kiekvienas papasakos ką nors apie Baj Ganiu. Nagi! – sušuko visi.

– Aš papasakosiu.

– Palaukit, aš žinau daugiau...

– Ne, aš, tu nieko nežinai.

Kilo triukšmas. Galų gale susitarė, kad pradės Stanis. Ir jis pradėjo:

Kaskart, kai galvoju apie indėną, prisimenu ir turką. Kad ir kaip keista tai atrodytų, viską galima paaiškinti.

*– Eh bien, mon prince. Genes et Lucques ne sont plus que des apanges, des dvaras, de la familie Buonaparte. Non, je vous previens, si vous ne me dites pas, que nous avons la querre, si vous permettez encore de pallier toutes les infamies, toutes le atrocites de cet Antichrist (ma parole, j’y crois) – je ne vous connais plus, vous n’etes plus mon amiq vous n’etes plus, *mano ištikimas tarne*, comme vous dites. *Ei, sveiki, sveiki*. Je vois que je vous fais peur, *sėskite ir pasakokite*.*

1870 metų antrąją Velykų dieną buvau pietų pas poną Petką Račevą, bulgarų žurnalistą ir leidėją. Jis gyveno gatvės gale įspraustame name, tarp dviejų siaurų ir nešvarių gatvių, viename iš bjauriausių Konstantinopolio rajonų, Balkapan-chane. Ponia K., pono Račevo giminaitė, gyvenusi pas jį, padėjo prieš mus dvi dideles taures, pilnas nuluptų ir supjaustytų obuolių, kuriuos mes užpylėme juodu, skaniu pašalimanišku vynu. Mes graibėme pirštais obuolių skilteles ir pamažu siurbčiojome, smagiai šnekučiuodamiesi toliau.

Gimiau 1632 metais Jorko mieste, kur mano tėvas (prieš tai dirbęs prekeiviu Hulyje) buvo įsikūręs, kadangi pralobo ir metė prekybą. Mokiausi namie ir apylinkės mokykloje, jis man suteikė gan visapusišką išsimokslinimą tikėdamasis, kad būsiu teisininkas, tačiau aš turėjau kitų planų.

Prieš kelerius metus Hamburge gyveno prekeivis, vardu Robinzonas. Jis turėjo tris sūnus. Vyriausiasis panoro tapti kareiviu, išėjo į kariuomenę ir mūšyje prieš prancūzus žuvo. Antrasis sūnus troško tapti mokslininku, tačiau kartą sušilęs išgėrė šalto vandens, susirgo džiova ir mirė. Taigi liko tik jaunėlis sūnus Kruzas.

Visos laimingos šeimos panašios viena į kitą, kiekviena nelaiminga šeima nelaiminga savaip. Viskas Oblonskių namuose apsisvertė aukštyn kojom.

Tą vėsus gegužės vakarą čorbadžija Markas, vienplaukis, vilkintis chalatu, vakarieniavo su šeimynykščiais kieme.

Teksaso elnio, kuris ilsėjosi naktinėje užuoglaudoje, sapną nutraukė arklių kanopų kaukšėjimas. Jis nepaliko savo užuoglaudos, nepašoko ant kojų, kadangi prerijose gyvena ir laukiniai arkliai, kurie klajoja naktimis. Elnias tik pasuko galvą, kilstelėjo ragus iš aukštos žolės ir įsiklausė.

Šitaip atskirtos pradžios įgauna kiekviena savo gyvenimą ir susijungia dėl keistos tarptekstinės traukos ir stūmos, kaip buvo numatę Empedoklis, Anaksagoras ir Demokritas. Skaitant greitai vieną po kitos, jos susilieja ir pradeda suktis tarsi filmo juostos kadrai, paklūsta kinetikos dėsniams, kurie suminko herojus ir įvykius lyg ir į naują istoriją. Selindžerio pradžia, greta kurios *Deivido Koperfildo* stilius atrodo pasibjaurėtinai, sklandžiai per-

eina kaip tik į tą dikensišką pradžią. Po jos šaltai prisistato *Artūro Gordono Pimo nuotykių* pirmasis sakiny, ištirpstantis *Lobių salos* aprašymuose. Paskui *Baj Ganiu* atvirai kloja *Vinetu* istoriją, o kurtuazinę prancūzišką *Karo ir taikos* pokylio pradžia džiugiai pereina į aprašytą vieną popietę, kai pono Petko Slaveikovo namuose herojai vaišინasi pašalimanišku vynu ir pjaustytais obuoliais. Taip pasakojimas, prasidėjęs nuo to pokalbio, išjudina pirmą *Robinzono Kruzo* eilutę, beje, į bulgarų kalbą išverstą to paties pono Petko. Maždaug čia romanas pasuka šeimynine linkme ir sujungia Oblonskių ir čorbadžijos Marko šeimas, nė kiek neglumindamas (kodėl turėtų? – viena rusų, kita rusofilų), o be to, šiose šeimose kažkas susipainioja, kažkuris peršoka per sieną, Kraličius ar Karenina. Netgi Teksaso elnias prerijose už vandenyno suglumsta nuo tokio triukšmo. Pasaulis – vienas, romanas visa tai sujungia. Pradžios duotos, derinių – begalė. Kiekvienas herojus išvaduotas nuo nulemtos iš anksto istorijos. Pirmosios nebaigtos romanų dalys pradeda judėti kaip panspermijos tuštumoje ir sukelia atsiradimą, ar ne, Anaksagorai?

Arba kaip teisingai, gal kiek ir perdėtai, pasakė Empedoklis: „Nuo žemės pakilo daugybė galvų be kaklų, nuogos rankos, besimėtančios tai šen, tai ten, atskirtos nuo pečių, ir akys be kaktos virš jų klajojo ieškodamos, su kuo susijungti...“ Nuo šiol viskas gali pasisukti bet kuria linkme – begalvis Konikas gali pasirodyti pokylyje pas Rostovus ir bartis it Houldenas Kolfildas. Gali būti ir kitaip. Tačiau Pradžių romanas nieko neaprašys. Jis tik duos pirmąjį postūmį ir subtiliai pasitrauks į kitos pradžios šešėlį, palikdamas herojus susijungti kaip pakliuvo. Tai ir pavadinčiau Natūraliuoju romanu.